

STOTINU GODINA BEHARA

Muhsin Rizvić: *Behar - književnohistorijska monografija*,
drugo izdanje, "Svjetlost", Sarajevo 2000.,
Biblioteka "Kulturno naslijeđe"

.....

Drugo izdanje književnohistorijske monografije Behara, sarajevskog lista "za pouku i zabavu", koji je, tačnije rečeno, bio prvi književni periodičnik u Bošnjaka, štampano je u povodu stotinu godina pokretanja *Behara* (prvi broj izašao je 1. maja 1900.), sedamdeset godina od rođenja pisca ove književnohistorijske monografije prof. dr. Muhsina Rizvića (1930.-1994.) i stotinu trideset godina od rođenja jednog od njegovih pokretača - Safvet-bega Bašagića (1870.-1934.). Izdavač je i ovaj put bila sarajevska izdavačka kuća "Svjetlost". Štampanjem *Beharove* književnohistorijske monografije oživljena je i već zamrla Biblioteka "Kulturno naslijeđe".

Behar je, sudeći prema prilažanim i objavljivanim tekstovima, uredničkoj politici, kulturološkim utjecajima i simbiozama, bio u potpunosti ogledalo vremena u kojemu je izlazio. "Pojavom *Behara*, lista za pouku i zabavu" u maju 1900. godine otvara se razdoblje književnih listova kao snažan pokret u književnom stvaranju Muslimana Bosne i Hercegovine pod austrougarskom vladavinom, koji odražava sve potrebe i težnje u njihovom prosvjetnom i kulturnom životu kao i značajnije pojave u njihovom društvenom, političkom i nacionalnom razvoju", napisat će Muhsin Rizvić već u prvim rečenicama svoje monografije. Pored spomenutog Bašagića, njegovi suutemeljivači bili su Edhem Mulabdić i Osman Nuri Hadžić. Svatrojica su u to vrijeme bili već afirmirani književnici.

Rizviću je bilo jako važno da pokretanje *Behara* situira u ondašnji društvenopolitički kontekst (od same ideje, koju je inicirao Mulabdić, konsultacija sa Hadžićem, do prvih brojeva koje je urednički potpisivao Bašagić). Odmah je na početku jako vidno sa kolikim se entuzijazmom ali i strepnjom, uslijed niza društvenopsiholoških, finansijskih i drugih problema, krenulo u taj projekt. Na prvom su mjestu transparentirane vjerske vjerednosti, vjerske potrebe u prosvjećivanju najširih narodnih masa, pa je i redakcijski uvodnik prvog broja bio doslovce intoniran u tom smislu, ali su, zapravo, makar i nedovoljno "svjesno", prvenstveno krenuli u vrlo neizvjesnu borbu afirmiranja tradicionalnih vrijednosti Bosne i njezinih nestajućih bogatstava u kontekstu nužne potrebe otvaranja tadašnje bošnjačko-muslimanske i ukupne bosanskohercegovačke stvarnosti prema aktualnim evropskim izazovima i rizicima koja ta otvaranja nose. "Nakon Kapetanovićevoeg Narodnog blaga i Hermanovih Narodnih pjesma, koje su u kulturnom životu širokih muslimanskih slojeva predstavljale pokušaj stvaranja čitalačke publike na tekstovima pisanim narodnim jezikom i evropskim pismom, poslije Bašagićeve Trofande, koja je po drugi put aktivirala muslimanske narodne mase, pokretanjem *Behara* takva čitalačka publika biće konačno formirana, čime su raskinuti okovi tradicionalne orijentalne pismenosti Muslimana u Bosni i Herce-

govini i položeni čvrsti osnovi za književni i kulturni razvoj u znaku simbioze zapada sa istokom i dalje u pravcu punije evropeizacije", pisat će profesor Rizvić, i sam ponesen vremenima u kojima je i sam živio, uvodni dio svoje monografije, prije nego što će se u dublju analizu tekstova i djelovanja *Behara* upustiti godišta njegova izlaženja prema urednicima koji su ga uređivali (Safvet-beg Bašagić, Edhem Mulabdić, Muhamed Džemaludin Čaušević, Šemsudin Salihbegović, Musa Ćazim Ćatić, Ljudevit Dvorniković, Hamid Šahinović - Ekrem). Narastajući lični i programski sukobi između onih koji su uređivali *Behar*, čak i otvoreni animoziteti, sukobi između "vjerske" i "svjetovne" inteligencije, između tzv. *mehkiša* i tzv. *tvrdiša*, između dogmatskih tradicionalista i evropejaca po svaku cijenu, potcrtat će ukupnu kolektivnu dramu cijelog jednog naroda i zemlje. Odblijesci tih sukoba, nesporeduma, traženja i (ne)snalaženja, koji su, paradoksalno, kadikad znali biti i vrlo kreativnima, trajat će cijelo XX. stoljeće i, kroz različite manifestacione varijante u politici, kulturi, književnosti, jeziku, vjerskom ili kojem drugom organiziranju, trajat će sve do ovoga, našeg, aktualnog vremena.

U deset i po godina njegova izlaženja, na stranicama *Behara* stasavali su mnogi mladi književnici, školski pedagozi, orijentalisti i znanstvenici, među kojima se posebno izdvajaju imena Ćatića, Rize-bega Kapetanovića, Fadila Kurtagića, Hamida Šahinovića - Ekrema, Šemsudina Sarajlića, Hamdije Mulića, Huseina Dubravića Đoge, Fehima Spahe, Fehima Bajraktarevića i dr. Rizvićeva monografija je krajnje iscrpna, sveotvarajuća, bogata u detaljima i informacijama, da se može čitati i kao monografski "roman" o cijeloj jednoj generaciji u prijelomnim i prvim godinama XX. stoljeća.

Hadžem Hajdarević

m